

VSB-Forumdiscussie:

Toezicht en bewustzijn bepalend voor veiligheid

Tekst: Martin Franke

Wie de ontwikkelingen volgt, zal al snel beseffen dat het vallen van hoogte veelvuldig in het nieuws is. In de meeste gevallen gaat het daarbij om ongevallen in de gebruikersfase. Bescherming hiertegen is het thema van tal van campagnes. Maar met campagnes alleen ben je er niet. Betrokkenheid van werkgevers, werknemers en de overheid is nodig om tot verbetering te komen. Hoe die verbetering kan worden bereikt, kwam aan de orde tijdens de VSB forumdiscussie over bescherming tegen vallen van hoogte. Daarbij passeerde een groot aantal ontwikkelingen de revue en werden tips gegeven voor een hoger veiligheidsniveau.

Uit tal van onderzoeken blijkt dat het vallen van hoogte nog steeds één van de hoofdzaken is van ongevallen in de bouw. Volgens

onderzoek van de Arbeidsinspectie steekt de bouw qua ongevallen met kop en schouders boven de andere sectoren uit. Ongevallen ook

Peter van den Berg van BIS Industrial Services: 'Sinds het begin van dit jaar zijn onze mensen tijdens het werk dubbel aangelijnd. Op het moment namelijk dat de haak los wordt gemaakt om vervolgens ergens anders aan te haken, is de steigerbouwer even niet aangehaakt en loopt hij dus het risico te vallen.'

men 3,6 keer vaker voor dan gemiddeld. Alhoewel bij het bouwen van stalen steigers en aluminium rolsteigers de hoogste veiligheidsnormen in acht worden genomen, vinden ongelukken meestal plaats door ondeskundig gebruik van de steigers. De branche doet wel veel aan voorlichting, maar in de praktijk gebeuren nog te veel ongevallen, aldus Arbeidsinspectie. Is de bouw daadwerkelijk zo onveilig? Gijs Buijs van Travhydro Nederland: 'De cijfers maken inderdaad duidelijk dat er iets aan de hand is in de bouw. Het bouwproces is echter zodanig georganiseerd dat problemen onvermijdelijk zijn. Er wordt heel veel tijd gestoken in de voorbereidingen op het bouwproces, inclusief vergunningen, procedures, e.d. Toch moet een complex bouwwerk meestal in no-time worden gerealiseerd. De bouwtijd is vaak té kort, er moet te veel worden geïmproviseerd in plaats van georganiseerd en dat gaat onder meer ten koste van de veiligheid. In de industrie is dat anders; daar is de organisatiegraag vele malen hoger.' Sepp Vedral van Skyworks: 'De bouw combineert bovendien een groot aantal verschillende werkzaamheden, waardoor uiteenlopende vaklieden gebruik maken van hetzelfde arbeidsmiddel. Ook daarmee wordt de kans op ongevallen vergroot.'

Daar ligt volgens velen ook een groot verschil met de industrie. Jacob Plantinga van Rojo Steigerbouw: 'In de bouw heb je zoveel verschillende partijen dat veel gevaren min of meer in het bouwproces liggen opgesloten.' Peter van den Berg van BIS Industrial Services nuanceert dat enigszins: 'In de petrochemie worden tijdens grote maintenance stops enorme hoeveelheden werk in korte tijd verzet. Op zulke momenten is het niet ongevoel dat er 500 mensen in

Gijs Buijs van Travhydro Nederland: 'De bouwtijd is vaak té kort, er moet te veel worden geïmproviseerd in plaats van georganiseerd en dat gaat onder meer ten koste van de veiligheid.'

een fabriek op een of andere manier met onderhoud bezig zijn. Het risico van vallen is dan even groot. Verschil met de bouw is dat de sturing in de petrochemie veel stringenter is en wordt gedaan door bedrijven die een veel hoger veiligheidsbewustzijn hebben.' Ton van de Goorbergh van Van Thiel United onderkent dat ook: 'In de bouw zie je veel grotere wisselingen van personen. Hoe kan je onder dergelijke omstandigheden de veiligheid van mensen garanderen?' 'Dat kan alleen goed door in de gebruikersfase meer toezicht te houden', aldus Jacob Plantinga. 'De bouw kent op dit moment niet echt een toezichthouder. Veelal wordt het toezichthoudende werk gedaan door een uitvoerder die het toch al enorm druk heeft. Eigenlijk zou er één persoon op de bouwplaats moeten zijn die zich alleen bezig houdt met toezicht op veiligheid.' Zo beschouwd, lijkt het alsof er een enorme inhaalrace nodig is om de bouw veiliger te maken. Terecht? Jacob Plantinga: 'De bouw heeft de afgelopen 15 jaar natuurlijk wel al een gigantische sprong voorwaarts gemaakt. Beter regelgeving, certificering van bedrijven, waarborgregelingen, activiteiten van brancheorganisatie, zoals de VSB, en een veranderende mentaliteit hebben daaraan bijgedragen. Maar er blijft nog het nodige te doen.'

VSB-Forumdiscussie

De VSB-Forumdiscussie is een initiatief van de Vereniging van Steiger-, Hoogwerk- en Betonbekistingbedrijven (VSB). Door hun jarenlange ervaring beschikken de VSB-leden over een onschatbare hoeveelheid kennis en deskundigheid. Die knowhow wordt nu ook via de forumdiscussie overgedragen. Tijdens de discussie passeren onder meer de stand der techniek, ontwikkelingen en aandachtspunten voor potentiële gebruikers de revue. De VSB-Forumdiscussie wordt 4 maal per jaar georganiseerd, waarbij actuele of relevante onderwerpen centraal staan. De bijeenkomsten staan onder leiding van Frank de Groot, hoofdredacteur van BouwTotaal en vinden plaats onder auspiciën van de PR-commissie van de VSB.

Deelnemers aan de VSB-Forumdiscussie over 'Beschermen tegen vallen van hoogte' waren Ton van den Goorbergh van Van Thiel United (Beek en Donk), Peter van den Berg van BIS Industrial Services (Zwartewaal), Jacob Plantinga van Rojo Steigerbouw (Delft), Sepp Vedral van Skyworks (Berkel en Rodenrijs), Maarten Hogervorst van Altrex (Zwolle) en Gijs Buijs van Travhydro Nederland (Rotterdam).

Handboek Richtlijn Steigers basis voor arbocatalogi

Een goede mogelijkheid om zaken te regelen, bieden de arbocatalogi. In 2010 moet de branche hierin zelf invulling geven aan de veiligheidseisen. Werkgevers en werknemers maken daarbij samen afspraken over de wijze waarop zij aan de door de overheid gestelde voorschriften willen voldoen. Is de branche inmiddels actief op dit gebied? Over de stalen steigers vertelt Jacob Plantinga: 'Door de VSB en Bouwend Nederland wordt enorm hard gewerkt aan de totstandkoming van het Handboek Richtlijn Steigers. Hierin worden alle aspecten van stalen steigers behandeld. Naar onze mening kan deze één op één worden overgenomen in arbocatalogi.' Ton van de Goorbergh vult aan: 'In het handboek wordt rekening gehouden met rekenmethoden die specifiek voor Nederland zijn. Op basis hiervan zijn rekenregels samengesteld die met alle betrokken partijen zijn afgestemd.' Het belang van een snelle totstandkoming van de Richtlijn Steigers wordt nog eens door Gijs Buijs onderstreept: 'Vanuit de gespecialiseerde aannemering (CONGA) worden ook initiatieven ontplooid om tot een arbocatalogus voor de bouw te komen. Ongetwijfeld is die ontwikkeling ook bij andere sectoren, zoals de industrie, gaande. De angst bestaat dat in die verschillende catalogi de steiger wordt meegenomen. Als dat in verschillende catalogi wordt gedaan, is de kans groot dat er uiteenlopende interpretaties ontstaan.'

Leidraad Veilig werken op hoogte

Voor wat de rolsteigers betreft wordt samenwerking gezocht bij Arbouw. Maarten Hogervorst: 'Daarnaast is er natuurlijk de Leidraad

Veilig werken op hoogte. Deze leidraad is het resultaat van 4 jaar overleg in VNO-NCW verband met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de Arbeidsinspectie en de sociale partners. De VSB is een belangrijke initiatiefnemer van de leidraad geweest. Naar onze mening kan een Arbocatalogus waarin het veilig werken op hoogte prominent aan de orde komt, prima worden gebaseerd op deze Leidraad. Per slot van rekening bestaat hierover al ruime consensus. Ik denk dat daar als branche ook een belangrijke taak ligt. Zorg dat je je zaken goed regelt, dan zijn anderen ook beter te overtuigen. De VSB heeft dat altijd gedaan.'

Mixen van steigeronderdelen

Steeds vaker laait de discussie op dat veilig werken op hoogte ook onlosmakelijk verbonden is met de vraag of steigeronderdelen wel of niet worden gemixt. Voor het verantwoord mixen van steigeronderdelen is altijd een berekening volgens de geldende normen vereist. Hoe denken de forumdeelnemers over het mixen? Sepp Vedral: 'Ik ben er niet per definitie tegen maar het is raadzaam om het niet te doen. Mixen is veelal praktisch mogelijk, maar

Ton van den Goorbergh van Van Thiel United: 'In de bouw zie je een grote wisseling van personen. Hoe kan je onder dergelijke omstandigheden de veiligheid van mensen garanderen?'

niet iedereen beseft dat het mixen ook consequenties heeft voor de stabiliteit en veiligheid van de constructie.' Maarten Hogervorst is er eveneens geen voorstander van: 'De markt waarin wij actief zijn ontwikkelt zich snel en vereist dat ook onze producten steeds worden aangepast. Alleen al om die reden is het mixen niet aan te raden. Het belemmert bovendien de ontwikkeling en dat moet je als leverancier proberen te voorkomen.' Over de stalen steiger merkt Jacob Plantinga op: 'Mixen met goede producten kan in principe geen kwaad. Maar de gevolgen zijn niet te overzien als er ook maar één inferieur onderdeel op een essentieel punt in de steigerconstructie zit. Tijdens de afgelopen Bauma kwam ik 37 kopieën van het

ringsteigersysteem tegen. Bij de samenstelling van steigerconstructies worden echter berekeningen uitgevoerd met rekenwaarden van de originele leverancier. Maar of de kopie uit China aan dezelfde kwaliteitseisen voldoet, valt te betwijfelen. Kortom, wij mixen niet.' Ton van den Goorbergh vult aan: 'En wat te denken van aansprakelijkheid. Met het mixen van steigeronderdelen wordt dat nagenoeg onmogelijk.'

Gelaagde veiligheidsstructuur

In de nieuwe arbostructuur wordt de invulling van het veiligheidsbeleid 'gelaagd' aangepakt. Gevaarlijke situaties zullen allereerst bij de bron moeten worden aangepakt. Als dat niet mogelijk is, dienen collectieve beschermingsmaatregelen te worden genomen. Waar dat niet kan, moeten persoonlijke beschermingsmiddelen worden verstrekt. Hoe wordt tegen deze 'drietrapsraket' aangekeken. Wat moet bijvoorbeeld worden gedaan om gevaarlijke situaties bij de bron aan te pakken? Sepp Vedral: 'Al bij het ontwerp van een gebouw kan met gevaarlijke situaties rekening worden gehouden. Je ziet dat de gebouwonwerpen steeds exotischer worden en daarmee voor het uitvoeren van onderhoud ook moeilijker bereikbaar zijn.' Die ervaring wordt door Ton van den Goorbergh gedeeld: 'Er wordt inderdaad onvoldoende rekening gehouden met onderhoud. Daar ligt een belangrijke taak voor de architect die lang niet in alle gevallen goed wordt opgepakt.' Voor de industrie geldt eigenlijk hetzelfde. Peter van den Berg: 'Een industrieel bouwproject moet binnen strakke budgetkaders worden uitgevoerd. Aandacht voor onderhoud komt pas in een volgende fase aan de orde. Het gevolg is dat er steeds meer steiger materiaal nodig is tijdens stops voor onderhoud.' Maarten Hogervorst ziet daar eveneens mogelijkheden liggen: 'Afhankelijk van het soort onderhoud zal er een bepaald arbeidsmiddel worden gekozen. Voor situaties waarin een standaardproduct geen oplossing biedt, kan worden gekozen voor een speciale uitvoering ervan. Expertise en innovatie worden daarbij gecombineerd tot een bijzondere oplossing. Een veilige oplossing want er is lang en goed over nagedacht.' Die ontwikkeling wordt ook door Sepp Vedral ervaren: 'Vanuit die maatwerkoplossingen ontstaan vervolgens weer nieuwe typen steigers. Feitelijk vormen de specials zo een bron van vernieuwing.'

Collectieve veiligheidsmaatregelen

Waar ingrepen bij de bron niet mogelijk zijn, zal een beroep worden gedaan op collectieve maatregelen, zoals verankeringen en leuningen. Jacob Plantinga: 'Opdrachtgevers willen zo min mogelijk gaten in hun buitenblad waardoor het verankeren van de steiger lastiger wordt. Bovendien worden de constructies zelf ook complexer. Een beukmaat van 9 meter in combinatie met gevelvullende elementen maakt het verankeren erg lastig. Het zou goed zijn wanneer bij het ontwerp van gebouwen al rekening wordt gehouden met de mogelijkheid om verankeringspunten aan te brengen.' Wordt op een zelfde manier met leuningen omgegaan? Peter van den Berg: 'Zelfs in de petrochemie komt het voor dat leuningen

Tips voor verbetering van de veiligheid

- Zorg voor een goed toezicht op het juiste gebruik van arbeidsmiddelen.
- Maak medewerkers bewust van hun eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid.
- Zorg voor een goede werkvoorbereiding en coördinatie op de bouwplaats.
- Vertrouw op een deskundig advies bij de keuze voor een type arbeidsmiddel.
- Veiligheid is gebaat bij een goede samenwerking tussen alle partijen.
- Voorkom onnodige risico's door onverantwoord en niet onderbouwd steigeronderdelen te mixen.

Jacob Plantinga van Rojo Steigerbouw: 'Eigenlijk zou er één persoon op de bouwplaats moeten zijn – een toezichthouder – die zich alleen bezig houdt met toezicht op veiligheid.'

worden weggehaald. Een gebruiker haalt even de leuning weg om beter uit de voeten te kunnen, maar vergeet de leuning vervolgens terug te zetten. Zo ontstaan gevaarlijke situaties die eigenlijk onnodig zijn.' Daar ziet Jacob Plantinga weer een rol voor de toezichthouder: 'Ook voor dit soort situaties is toezicht noodzakelijk. In de steigerbouw fase is voor ons alles nog wel goed controleerbaar. Problemen ontstaan wanneer de gebruiker de steiger overbelast of aan de binnenkant van de steiger planken of zelfs verankeringen weghaalt. Toezicht om dat te voorkomen, is zeker in de gebruiksfase, geen overbodige luxe.'

Verantwoordelijkheid gebruiker

Daarmee komt feitelijk ook de eigen verantwoordelijkheid van de gebruiker aan de orde. Het ondoordacht omgaan daarmee komt duidelijk tot uiting bij overbelasting van de steiger. Ton van den Goorbergh: 'Recent bezocht ik een project met een steigerconstructie van meer dan 60 meter hoog. Over 15 verdiepingen had men voorgeopperd. Dat brengt een enorme overbelasting en daarmee een gigantisch risico met zich mee. Een risico dat bovendien te voorkomen is wanneer men zich beter bewust is van de eigen verantwoordelijkheid.'

Over het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen -de laatste laag in het veiligheidsmodel- wordt gevarieerd gedacht. Peter van den Berg: 'Sinds het begin van dit jaar zijn onze mensen tijdens het werk dubbel aangekleed.' Hierbij wordt gewerkt met twee lijnen, waarvan één is aangehaakt en de tweede wordt gebruikt tijdens het overpakken. 'Er zijn opdrachtgevers in de industrie die dat voorschrijven en als BIS hebben wij dat ook vertaald naar de bouwlocatie. Alleen op een volledig dichte vloer met leuningen hoeft een steigerbouwer niet te zijn aangehaakt. Tijdens het bouwen en op onvolledige vloeren is dat wel verplicht. In zo'n situatie doet zich bij het gebruik van één lijn tijdens het verplaatsen een probleem voor. Op het moment dat de haak los wordt gemaakt om vervolgens ergens anders aan te haken, is de steigerbouwer even niet aangehaakt en loopt hij dus het risico te vallen. Dat risico wordt met het dubbel aanlijnen geëlimineerd.' Gijs Buijs nuanceert de noodzaak hiervan: 'Ik denk dat veel van je manier van bouwen afhangt. Als je de collectieve voorzieningen, dubbele leuningen en de volle vloer gelijk meeneemt in je montage heb je aan één lijn voldoende en is de tweede lijn niet nodig.' Maarten Hogervorst ziet liever het product als

oplossing: 'Er is een duidelijke trend naar de ontwikkeling van producten met geïntegreerde veiligheidssystemen. Veiligheid ligt daarbij 'ingebakken' in het product.' Ton van den Goorbergh: 'Tijdelijke leuningen en schuifleuningen zijn daar een goed voorbeeld van. Deze collectieve beschermingsmiddelen worden in landen om ons heen al veel gebruikt. Het is goed om die ontwikkelingen ook te volgen.' Sepp Vedral: 'Ik denk dat bewustwording een van de belangrijkste methoden is voor persoonlijke bescher-

Sepp Vedral van Skyworks: 'Ik ben per definitie niet tegen het mixen van steigers, maar het is raadzaam om het niet te doen. Mixen is veelal praktisch mogelijk, maar niet iedereen beseft dat het mixen ook consequenties heeft voor de stabiliteit en veiligheid van de constructie.'

ming. Mensen moeten weten waar ze mee bezig zijn en welk risico bepaalde situaties met zich meebrengen. Dat kan alleen door regelmatig te herhalen hoe veilig kan worden gebouwd en hoe arbeidsmiddelen veilig kunnen worden gebruikt.'

VSB

Postbus 190, 2700 AD Zoetermeer
Telefoon: 079 - 35 31 266
Email: vsb@fme.nl; website: <http://www.vsb-online.nl>

Maarten Hogervorst van Altrex: 'Naar onze mening kan een Arbocatalogus waarin het veilig werken op hoogte prominent aan de orde komt, prima worden gebaseerd op de Leidraad Veilig werken op hoogte.'